

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT

Social, Economic, Technological, Scientific and Popular Science Journal

2026-YIL / SENTABR /
9-SON, IV-QISM

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, sentabr.
IV-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukariyeva Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA TARKIBIY SILJISHLAR INTENSIVLIGI VA ULARNING IQTISODIY O'SISH SIFATIGA TA'SIRI	14
Muxamedov Sanjar Husnutdin o'g'li	
KICHIK BIZNESDA YUQORI QO'SHILGAN QIYMATLI SANOAT MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI	21
Ergashev Ulug'bek Karimovich	
SOLIQ ISLOHOTLARI SHAROITIDA SOLIQ STAVKALARINING O'ZGARISHI VA SOLIQ MA'MURCHILIGINI RAQAMLASHTIRISH SAMARADORLIGI	26
Ashirbayev Odilbek Aminbayevich	
MOLIYAVIY BOSHQARUV VA LOYIHALARNI BOSHQARISH INTEGRATSIYASI: LOYIHA XARAJATLARI, MOLIYALASHTIRISH QARORLARI VA LOYIHA NATIJADORLIGI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIKNING KONTSEPTUAL TAHLILI	32
Abdukarimov Akbar G'anisherovich	
INVESTITSIALARNI JALB QILISHNI EKONOMETRIK BAHOLASH VA PROGNOZLASH	37
Almuradov Abdulla	
Aziza Asrorova Oybekovna	
TIJORAT BANKLARIDA MUAMMOLI KREDITLARNI RAQAMLI BOSHQARISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	43
Nashvanov Jasur Mamat o'g'li	
QISHLOQ HUDUDLARIDA AGRAR SOHADA KREATIV TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY JIHATLARI	48
Qodirova Noiba Maxmud qizi	
TIJORAT BANKLARINING LIKVIDLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR	53
Nazirov Ibrohimjon Sodiqjon o'g'li	
ECONOMIC DRIVERS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN'S GRAIN SECTOR	58
Gaffarova Sarvinoz Muzaffar qizi	
ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО ФИНАНСОВОГО КОНТРОЛЯ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН: ПРОБЛЕМЫ ФИНАНСОВО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ	62
Сунатуллаева Нозима Ботир кизи	
BEHAVIORAL ECONOMICS IN PUBLIC POLICY AND BUDGET CONTROL	70
Narmanov Ulugbek	
Rahimova Hosila	
Yangiboyeva Oydin	
O'ZBEKISTON SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMIDA BYUDJET XARAJATLARI VA MOLIYALASHTIRISH MANBALARINING 2017-2026-YILLARDAGI TRANSFORMATSIYASI	75
Abdullajonov Umidjon G'ulomjon o'g'li	
ЭКОНОМЕТРИЧЕСКОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ ВЛИЯНИЯ ИНФЛЯЦИИ И БЕЗРАБОТИЦЫ НА ТЕМПЫ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА	81
Нагметуллаев Айдос Абатбай-улы	
TIJORAT BANKLARIDA INNOVATSION XIZMATLARNING MONETIZATSIYA SAMARADORLIGINI BAHOLASHNI TAKOMILLASHTIRISH	90
Sanayev Javohir Shavkat o'g'li	
SANOAT KORXONALARIDA MAHSULOT TANNARXINI KAMAYTIRISHDA STRATEGIK XARAJATLARNI BOSHQARISH USULLARINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI	96
M.M.Muxammadaliyev	

O'ZBEKISTONDA OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH VA BOSHQARISHNING HUDUDIIY RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASI	100
Xudoyberganova Dilnoza Anvarjon qizi	
O'ZBEKISTON KORXONALARIDA SUN'IIY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA MARKETING FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH	104
Jo'rayeva Zarina Kuntug'diyevna	
TAKRORIY VA ORALIQ OZUQA EKINLARI ASOSIDA YER YUKLAMASINI OSHIRISH – SUTCHILIK FERMER XO'JALIKLARI OZUQA BAZASINI KENGAYTIRISH ZAXIRASI.....	110
Ibodullayev Doston Sobirjon o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI BOZORIDA VOSITACHILIK MUNOSABATLARI VA MARKETING-LOGISTIKA STRATEGIYALARINI MUQOBILLASHTIRISH.....	119
Djurayev Bekzod Bekmatovich	
AGROSANOAT ISHLAB CHIQARISH RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI VA UNING QIYOSIY TAHLILI.....	128
Raxmonova Sarvinoz Faxriddin qizi	
G'AZNACHILIK TIZIMIDA DAVLAT MOLIVAVIY NAZORATINI TAKOMILLASHTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMLARI.....	134
G'ofurov Bekzod Fayzulla o'g'li	
DAVLAT XARIDLARI TIZIMIDA BYUDJET MABLAG'LARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI.....	142
Abduraxmonova Mahliyo Nurmamatovna	
TASHQI SAVDO FAOLIYATINI SOLIQQA TORTISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH: FISKAL NEYTRALLIK, REPATRIATSIYA VA QQS MA'MURIYATCHILIGI.....	147
Almuradov Ne'mat Abdullayevich	
ФАКТОРНЫЙ АНАЛИЗ РАЗВИТИЯ АУТСОРСИНГА ИТ-УСЛУГ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН: ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ И ДЕМОГРАФИЯ	156
Назаров Зиёвуддин Шарофиддинович	
O'ZBEKISTONDA TEMIR YO'L TURIZMINI BOSHQARISH MEKANIZMINI RIVOJLANTIRISH.....	161
Nazarov Ulug'bek Akbar o'g'li	
KICHIK BIZNESNI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASHDA BOJXONA MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	167
Yuldasheva Umida Sadullayevna	
O'ZBEKISTONDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	175
Normurodov U.N.	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI.....	182
Toshnazarov Abbosbek Xayrulloevich	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA BIZNES-JARAYONLARNI BOSHQARISHNI RAQAMLASHTIRISHDA ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR TAHLILI.....	186
Suvanova Dilnoza Dilmurod qizi	
TIJORAT BANKLARIDA TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	196
Berdiyev Nodir Raxmatovich	
ОРГАНИЗАЦИОННО-МЕТОДИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЁТА ЗАТРАТ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ГОРНОДОБЫВАЮЩЕЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ	203
Ойбекова Сарвиноз Киёмовна	
ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛЬНЫХ КРИЗИСОВ НА ИНВЕСТИЦИОННУЮ АКТИВНОСТЬ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫХ ИНВЕСТИТОРОВ: ГЛОБАЛЬНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И ОПЫТ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	208
Хамидова Фаридахон Абдулкарим кизи	
Камилова Севара Анваровна	

GOVERNANCE CAPACITY AND GLOBAL UNIVERSITY RANKINGS IN TRANSITION ECONOMIES: A SYSTEMATIC REVIEW OF UZBEKISTAN IN COMPARATIVE PERSPECTIVE.....	220
Mukhlisa Khamidova	
O'ZBEKISTONDA TASHQI IQTISODIY FAOLIYAT RISKLARINI SUG'URTALASH HOLATI TAHLILI VA ULARNI KOMPLEKS BAHOLASH USULLARI	229
Raximov Timur Furkatovich	
TADBIR VA KO'NGILOCHAR XIZMATLAR MARKETING STRATEGIYASINI RIVOJLANTIRISH.....	235
Yunusov Xurshid Azamatovich	
SUN'IY INTELLEKTGA ASOSLANGAN SAMARADORLIKNI BOSHQARISH TIZIMLARINING XODIMLAR XULQ-ATVORIGA TA'SIRI.....	240
Akramova Nilufar Becnazar qizi	
KO'CHMAS MULK OBYEKTLARINING BOZOR QIYMATINI SHAKLLANTIRUVCHI OMILLARNI TIZIMLASHTIRISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI.....	248
Fayzieva Gulnoza Abdurumonovna	
STUDY OF THE TRIBOLOGICAL PROPERTIES OF ORGANOMINERAL MATERIALS MODIFIED WITH A POLYFUNCTIONAL MODIFIER.....	254
Rustamov Mirshokhid	
Umida Ziyamukhamedova	
Elbek Turgunaliyev	
Sotvoldiyev Khasanboy	
Mirjalol Abdulakimov	
Shokhjakhon Abdurakhimov	
YASHIL DAVLAT XARIDLARI ORQALI MAHALLIY SANOAT KORXONALARINI EKOLOGIK MODERNIZATSIYALASHNI RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARI	263
Abbosbek Jurayev	
DAVLAT FUQAROLIK XIZMATIDA YOSHLAR O'RNI, AHAMIYATI HAMDA KASBIY FAOLIYATIDA RIVOJLANISH DRAYVERLARINI SHAKLLANTIRISH MEXANIZMI.....	269
Muhamedov Shavkat Rovshan o'g'li	
TOSHKENT SHAHRIDA BARQAROR URBANIZATSIYANI TA'MINLASH MUAMMOLARINI HAL ETISHNING INTEGRATSIYALASHGAN YECHIMI SIFATIDA RAQAMLI EGIZAK (DIGITAL TWIN) TEXNOLOGIYASINI JORIY ETISH	277
Salimov Sobirjon	
Xusnuddinov Fazluddin Zuxruddin o'g'li	
Inoyatxodjayev Jamshid Shuxratullayevich	
TIJORAT BANKLARINING QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORIDAGI OPERATSIYALARINI TASHKIL ETISHNING HUQUQIY ASOSLARI.....	290
Tillayev Xurshidjon Sulaymon o'g'li	
TIKUVCHILIK SANOATI KORXONALARINING BARQAROR RIVOJLANISHI BILAN BOG'LIQ MUAMMOLARNI TAHLIL QILISH	297
Babadjanova Nozima Abdullayevna	
ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ЭКОНОМИКИ И ЕЁ РОЛЬ В ОБЕСПЕЧЕНИИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ	304
Камилова Наргиза Абдукахоровна	
WAYS OF IMPROVING MARKETING STRATEGIES IN HOTEL BRAND DEVELOPMENT: COMPLEMENTARITY BETWEEN PRACTICES, THE SEQUENCE OF STEPS AND THE LIMITS OF EXECUTION	309
Ergashev Oybek Mamarasul ugli	
ПРОБЛЕМЫ В УПРАВЛЕНИИ КРЕДИТНЫМ ПОРТФЕЛЕМ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ.....	316
Умаров Улугбек Унарович	
XALQARO TAJRIBADA KREATIV TURIZMNING RIVOJLANISH MEXANIZMLARI.....	323
Raxmonova Nilufar Yorqinovna	

KO'CHMAS MULK OBYEKTLARINING BOZOR QIYMATINI BAHOLASHGA OID NAZARIY YONDASHUVLARNING RIVOJLANISHI VA ZAMONAVIY TENDENSIYALARI	327
Yusupdjanova Nargiza Utkurovna	
MILLIY RAQAMLI TO'LOV TIZIMLARINING RAQOBATBARDOSHLIGI VA PUL MUOMALASI BARQARORLIGINI OSHIRISH: BAHOLASH, PROGNOZLASH, TASNIFLASH VA INTEGRATSIYA YONDASHUVLARI.....	334
Xazratkulov O'ktamjon Xikmatullayevich	
THE ROLE OF STRATEGIC MANAGEMENT IN ENSURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS	338
Nazirova Komola	
XORAZM VILOYATIDA URBANIZATSIYA SIYOSATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH ORQALI MINTAQA IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI	343
Qadamov Mirzobek Ulug'bek o'g'li	

XORAZM VILOYATIDA URBANIZATSIYA SIYOSATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH ORQALI MINTAQA IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI

Qadamov Mirzobek Ulug'bek o'g'li
Urganch davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi
E-mail: mirzobekqadamov@mail.ru
ORCID: 0009-0005-4919-6408

Annotatsiya. Maqolada Xorazm viloyatida urbanizatsiya jarayonlarining joriy holati va urbanizatsiya siyosatining mintaq iqtisodiyotiga ta'siri statistik tahlil hamda SWOT/TOWS metodologiyasi asosida o'rganilgan. 2021–2025-yillarda viloyat shahar aholisi 626,8 ming kishidan 670,0 ming kishiga oshgan bo'lsa-da, urbanizatsiya darajasi 33,1 foizdan 33,0 foizga tushgani, ya'ni respublika ko'rsatkichidan (qariyb 51 foiz) 18 foiz punkt past darajada turgani aniqlandi. Shahar aholisining o'sish sur'ati jami aholi o'sishidan ortda qolayotgani muallif tomonidan taklif etilgan urbanizatsiya sur'ati koeffitsiyenti ($K_u = 0,93$) orqali asoslandi. Viloyatning shahar va tumanlari urbanizatsiya darajasi bo'yicha to'rt tipologik guruhga ajratildi hamda "tayanch shaharlar orqali polisentrik rivojlanish" strategiyasi taklif etildi. Olingan natijalar mintaqaviy urbanizatsiya va shaharsozlik siyosatini takomillashtirishda amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: Xorazm viloyati, urbanizatsiya, urbanizatsiya siyosati, shahar aholisi, aglomeratsiya, tayanch shaharlar, barqaror rivojlanish, SWOT-tahlil, TOWS-matritsa.

Аннотация. В статье исследованы современное состояние процессов урбанизации в Хорезмской области и влияние политики урбанизации на экономику региона на основе статистического анализа и методологии SWOT/TOWS. Установлено, что в 2021–2025 гг. численность городского населения области увеличилась с 626,8 тыс. до 670,0 тыс. человек, однако уровень урбанизации снизился с 33,1% до 33,0%, что примерно на 18 процентных пунктов ниже республиканского показателя (около 51%). Отставание темпов роста городского населения от темпов роста общей численности населения обосновано с помощью предложенного автором коэффициента темпа урбанизации ($K_u = 0,93$). Города и районы области были разделены на четыре типологические группы по уровню урбанизации, а также предложена стратегия «полицентрического развития через опорные города». Полученные результаты имеют практическое значение для совершенствования региональной политики урбанизации и градостроительства.

Ключевые слова: Хорезмская область, урбанизация, политика урбанизации, городское население, агломерация, опорные города, устойчивое развитие, SWOT-анализ, TOWS-матрица.

Abstract. The article examines the current state of urbanization processes in the Khorezm Region and the impact of urbanization policy on the regional economy using statistical analysis and the SWOT/TOWS methodology. The findings indicate that although the region's urban population increased from 626.8 thousand to 670.0 thousand people between 2021 and 2025, the urbanization rate declined from 33.1% to 33.0%, remaining approximately 18 percentage points below the national average (about 51%). The fact that the growth rate of the urban population lags behind the growth rate of the total population is substantiated using the urbanization growth coefficient proposed by the author ($K_u = 0.93$). The cities and districts of the region were classified into four typological groups according to their level of urbanization, and a strategy of "polycentric development through key cities" was proposed. The obtained results have practical significance for improving regional urbanization and urban planning policies.

Keywords: Khorezm Region, urbanization, urbanization policy, urban population, agglomeration, key cities, sustainable development, SWOT analysis, TOWS matrix.

KIRISH

Urbanizatsiya zamonaviy iqtisodiy o'sishning asosiy harakatlantiruvchi kuchlaridan biri hisoblanadi. Aholi, kapital va bilimlarning shaharlarda to'planishi mehnat unumdorligini oshiradi, xizmatlar sohasining kengayishiga, innovatsiyalar tarqalishiga va investitsiyalar samaradorligining ortishiga zamin yaratadi. Jahon banki baholashiga ko'ra, O'zbekiston aholisining yarmidan ko'pi shaharlarda istiqomat qilmoqda va 2050-yilga borib bu ulush 60 foizdan oshishi kutilmoqda [14]. Shu bois urbanizatsiya jarayonlarini boshqarish mintaqaviy iqtisodiy siyosatning ustuvor yo'nalishiga aylanmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 10-yanvardagi PF-5623-son "Urbanizatsiya jarayonlarini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni [9] va "O'zbekiston – 2030" strategiyasi [10] urbanizatsiya siyosatining huquqiy asoslarini belgilab bergan. 2026-yil 14-aprelda o'tkazilgan videoselektor yig'ilishida mamlakatda urbanizatsiya darajasi 51 foizga yetgani qayd etilib, shaharsozlik hujjatlarining yetishmasligi jiddiy iqtisodiy yo'qotishlarga olib kelayotgani ta'kidlandi: 2025-yilda bosh reja yo'qligi sababli yerni xususiylashtirish bo'yicha 112 ming arizaning 14 foizi rad etilgan, bu esa byudjetga qariyb 550 mlrd so'm qo'shimcha tushumni boy berishga sabab bo'lgan [12].

Xorazm viloyati urbanizatsiya muammolari eng keskin namoyon bo'layotgan hududlardan biridir. Viloyat aholisining 67 foizi qishloq joylarda yashaydi, urbanizatsiya darajasi esa respublikadagi eng past ko'rsatkichlar qatorida turibdi. 2026-yil 3-martda o'tkazilgan yig'ilishda viloyat shahar va tumanlarini zamonaviy qiyofaga keltirish, yo'l va suv infratuzilmasini yaxshilashga 1,6 mlrd AQSh dollari ajratilishi ma'lum qilindi [13]. Bunday ko'lamdagi resurslarning samarali sarflanishi aynan puxta asoslangan urbanizatsiya siyosatini talab etadi.

Mavzuning dolzarbligi shundaki, viloyatda iqtisodiy o'sish sur'atlari yuqori bo'lishiga qaramay (2025-yilda YaHM 7,9 foizga o'sgan), shahar aholisining ulushi deyarli o'zgarmay qolmoqda. Bu esa aglomeratsiya samaralaridan to'liq foydalanilmayotganini va urbanizatsiya siyosati samaradorligini oshirish zaruriyatini ko'rsatadi. Tadqiqot obyekti – Xorazm viloyatining aholi punktlari tizimi va urbanizatsiya jarayonlari; predmeti – urbanizatsiya siyosatining mintqa iqtisodiyoti barqaror rivojlanishiga ta'sir etish mexanizmlari; maqsadi – viloyatda urbanizatsiya jarayonlarining joriy holatini kompleks baholash va urbanizatsiya siyosati samaradorligini oshirish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqish.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Urbanizatsiya va iqtisodiy rivojlanish o'rtasidagi bog'liqlik ko'plab xorijiy tadqiqotlarda o'rganilgan. J.V. Henderson [1] urbanizatsiya darajasi va aholi jon boshiga daromad o'rtasida kuchli bog'liqlik mavjudligini, biroq urbanizatsiyaning o'zi emas, balki shahar tizimining samarali tashkil etilishi o'sishni belgilashini asoslagan. E. Glaeser [2] shaharlarni innovatsiya va inson kapitali to'planadigan markaz sifatida ko'rib chiqib, zich va yaxshi boshqariladigan shaharlar iqtisodiy jihatdan eng samarali ekanligini ko'rsatgan. G. Duranton va D. Puga [3] aglomeratsiya samaralarining mikroasoslarini – resurslarni birgalikda ishlatish (sharing), mehnat bozorida moslashuv (matching) va bilimlar almashinuvi (learning) mexanizmlarini tizimlashtirgan. Jahon bankining 2009-yilgi "Iqtisodiy geografiyani qayta shakllantirish" hisobotida [4] zichlik, masofa va bo'linish omillari hududiy rivojlanishning asosiy o'lchovlari sifatida taklif etilgan. BMT-Habitat [5] esa barqaror urbanizatsiyaning ekologik va ijtimoiy mezonlarini ishlab chiqqan.

Mahalliy tadqiqotlar orasida O. Ota-Mirzayev, V. Gentshke, R. Murtazayeva va A. Saliyev [6] O'zbekistonda urbanizatsiya jarayonlarining tarixiy-geografik xususiyatlarini tadqiq etib, Xorazm viloyatida bir qator aholi punktlarining shahar maqomidan shaharcha toifasiga tushib qolganini qayd etgan. A.G. Abdullayev va boshqalar [7] Xorazm viloyati iqtisodiyotining o'sish nuqtalari va ularning iqtisodiy-geografik xususiyatlarini o'rgangan. A.K. Amanov va D.M. Nazarov [8] Quyi Amudaryo iqtisodiy rayonidagi erkin iqtisodiy zonalar va ularning rivojlanish tendensiyalarini tahlil qilgan.

Mavjud tadqiqotlarning aksariyati urbanizatsiyaning demografik yoki geografik jarayon sifatida tavsiflashga yoxud alohida shaharlarni o'rganishga qaratilgan. Biroq Xorazm viloyati misolida urbanizatsiya siyosati samaradorligini miqdoriy ko'rsatkichlar orqali baholash, shahar va tumanlarni urbanizatsiya darajasi bo'yicha tipologik guruhlash hamda strategik yo'nalishlarni SWOT–TOWS kombinatsiyalari asosida ishlab chiqish yetarli darajada o'rganilmagan. Mazkur maqolaning ilmiy yangiligi aynan shu kompleks yondashuvda namoyon bo'ladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda quyidagi usullar majmuasidan foydalanildi. Birinchidan, statistik tahlil – O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi va Xorazm viloyati statistika boshqarmasining 2021–2025-yillarga oid rasmiy ma'lumotlari asosida aholi soni, shahar va qishloq aholisi tarkibi hamda asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichlar tahlil qilindi. Ikkinchidan, qiyosiy taqqoslash – viloyat ko'rsatkichlari respublika va boshqa hududlar ko'rsatkichlari

bilan solishtirildi. Uchinchidan, urbanizatsiya dinamikasini baholash uchun muallif tomonidan *urbanizatsiya sur'ati koeffitsiyenti* taklif etildi:

$$K_u = \Delta U / \Delta N,$$

bu yerda ΔU – tahlil davrida shahar aholisining o'sish sur'ati, %; ΔN – jami aholining o'sish sur'ati, %. $K_u > 1$ bo'lganda urbanizatsiya jadallashadi, $K_u = 1$ da urbanizatsiya darajasi barqaror qoladi, $K_u < 1$ bo'lganda esa hududda nisbiy deurbanizatsiya kuzatiladi. To'rtinchidan, tipologik guruhlash – viloyat shahar va tumanlari urbanizatsiya darajasi bo'yicha guruhlariga ajratildi. Beshinchidan, SWOT-tahlil va TOWS-matritsa – urbanizatsiya siyosatining kuchli va zaif tomonlari, imkoniyat va tahdidlari aniqlanib, to'rtta strategik kombinatsiya ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2025-yil 1-yanvar holatiga Xorazm viloyatining doimiy aholisi 2 032,4 ming kishini tashkil etgan bo'lib, shundan 670,0 ming kishi (33,0 foiz) shaharlarda, 1 362,4 ming kishi (67,0 foiz) qishloq joylarda yashagan [11]. 1-jadvalda viloyat aholisi tarkibining dinamikasi keltirilgan (1-jadval).

1-jadval
Xorazm viloyati aholisining shahar va qishloq bo'yicha tarkibi dinamikasi (yil boshiga)¹

Ko'rsatkich	2021-yil	2025-yil	O'zgarish, ming kishi	O'sish, %
Jami doimiy aholi, ming kishi	1 893,1	2 032,4	+139,3	107,4
Shahar aholisi, ming kishi	626,8	670,0	+43,2	106,9
Qishloq aholisi, ming kishi	1 266,3	1 362,4	+96,1	107,6
Urbanizatsiya darajasi, %	33,1	33,0	–0,1 f.p.	–
Urbanizatsiya sur'ati koeffitsiyenti (K_u)	0,93			

1-jadval ma'lumotlaridan ko'rinadiki, 2021–2025-yillarda viloyat shahar aholisi 43,2 ming kishiga oshgan bo'lsa-da, qishloq aholisi undan ikki baravardan ziyod – 96,1 ming kishiga ko'paygan. Natijada urbanizatsiya sur'ati koeffitsiyenti 0,93 ga teng bo'lib, viloyatda nisbiy deurbanizatsiya tendensiyasi saqlanib qolayotganini ko'rsatadi. Bu holat shahar aholisining o'sishi asosan tabiiy ko'payish hisobiga ro'y berayotganini, qishloqdan shaharga migratsiya oqimi va yangi shahar aholi punktlarining shakllanishi esa sust ekanligini anglatadi.

Urbanizatsiyaning past darajasi viloyat iqtisodiy ko'rsatkichlarida ham aks etadi. 2-jadvalda Xorazm viloyati iqtisodiyotining 2025-yildagi asosiy ko'rsatkichlari keltirilgan (2-jadval).

2-jadval
Xorazm viloyati iqtisodiyotining asosiy ko'rsatkichlari (2025-yil)²

Ko'rsatkich	Qiymati	Izoh
Yalpi hududiy mahsulot, mlrd so'm	62 987,5	o'sish 7,9%
Viloyatning respublika YalMdagi ulushi, %	3,4	aholi ulushi ≈5,4%
Aholi jon boshiga YaHM, mln so'm	≈31,0	respublikada ≈49,3
Aholi jon boshiga YaHMning respublika darajasiga nisbati, %	≈63	–
Sanoat mahsuloti hajmi, trln so'm	34,3	2016-yilda 2,8
Jalb etilgan investitsiyalar, mlrd AQSh dollari	>1,0	–
Kambag'allik darajasi, %	6,7	2024-yilda 11,9
Tashrif buyurgan sayyohlar, mln kishi	12,5	o'rtacha qolish 1–2 kun

Jadval ma'lumotlari muhim tarkibiy nomutanosiblikni ko'rsatadi: viloyat mamlakat aholisining qariyb 5,4 foizini tashkil etgani holda, YalMning atigi 3,4 foizini yaratmoqda. Natijada aholi jon boshiga YaHM respublika darajasining taxminan 63 foiziga teng. Iqtisodiy nazariyada qayd etilganidek [1; 3], mehnat unumdorligi va daromadlarning past bo'lishi ko'p jihatdan iqtisodiy faollikning kichik va tarqoq aholi punktlarida joylashgani, ya'ni aglomeratsiya samaralaridan yetarli foydalanilmayotgani bilan bog'liq. Shu

1 Xorazm viloyati statistika boshqarmasi ma'lumotlari asosida muallif hisob-kitobi

2 Milliy statistika qo'mitasi va O'zbekiston Respublikasi Prezidenti matbuot xizmati ma'lumotlari asosida muallif hisob-kitobi

bilan birga sanoat hajmining 2016-yildagi 2,8 trln soʻmdan 2025-yilda 34,3 trln soʻmga yetishi [13] viloyatda urbanizatsiya uchun muhim iqtisodiy asos shakllanayotganini koʻrsatadi.

Urbanizatsiya siyosatining joriy holatini kompleks baholash maqsadida SWOT-tahlil oʻtkazildi (3-jadval).

3-jadval

Xorazm viloyati urbanizatsiya siyosatining SWOT-tahlili³

S – Kuchli tomonlar	W – Zaif tomonlar
S1. Yuqori iqtisodiy oʻsish surʼati (YaHM 7,9%). S2. Sanoatning jadal oʻsishi (9 yilda 12 baravar). S3. Aholi zichligining yuqoriligi va yosh mehnat resurslari (har yili 35 ming yosh mehnat bozoriga kiradi). S4. Xivaning YuNESKO roʻyxatidagi tarixiy markaz sifatidagi turistik salohiyati. S5. Urganch va Xiva shaharlarining yaqin joylashuvi (aglomeratsiya salohiyati). S6. Pitnakdagi avtomobil zavodi – mashinasozlik klasteri uchun asos.	W1. Urbanizatsiya darajasining pastligi (33,0%). W2. Nisbiy deurbanizatsiya ($K_u = 0,93$). W3. Aholi jon boshiga YaHMning pastligi (respublika darajasining $\approx 63\%$). W4. Shaharsozlik hujjatlari bilan qamrovni yanada kengaytirish zarurati. W5. Muhandislik-kommunal infratuzilmani modernizatsiya qilish ehtiyoji. W6. Turizm salohiyatidan yanada samarali foydalanish imkoniyati (sayyohlarning hududda qolish muddatini uzaytirish istiqboli).
O – Imkoniyatlar	T – Tahdidlar
O1. Infratuzilmani yangilashga ajratilgan 1,6 mlrd AQSh dollari. O2. “Oʻzbekiston – 2030” strategiyasi va urbanizatsiya boʻyicha davlat dasturlari. O3. Xalqaro moliya institutlarining shahar infratuzilmasi dasturlari. O4. Oʻzbekiston–Turkmaniston chegaraoldi savdo zonasi. O5. Raqamli shaharsozlik va yer resurslarini onlayn boshqarish. O6. Davlat-xususiy sheriklik mexanizmlari.	T1. Suv resurslaridan oqilona foydalanish va Orolboʻyi ekologik sharoitlariga moslashish zarurati. T2. Sugʻoriladigan yerlarni saqlash va ulardan maqsadli foydalanishni tartibga solish ehtiyoji. T3. Yoshlar bandligini hududda taʼminlash va mehnat resurslarini saqlab qolish zarurati. T4. Qurilish materiallari narxlaridagi oʻzgarishlarning qurilish jarayonlariga taʼsiri. T5. Shahar hududlarining rejalashtirilgan va muvozanatli kengayishini taʼminlash zarurati. T6. Mahalliy byudjetlarning moliyaviy salohiyatini kengaytirish ehtiyoji.

SWOT-tahlil natijalarini strategik yoʻnalishlarga aylantirish maqsadida TOWS-matritsa asosida toʻrtta strategik kombinatsiya ishlab chiqildi (4-jadval).

4-jadval

Xorazm viloyati urbanizatsiya siyosati uchun TOWS strategik kombinatsiyalari⁴

SO – hujum strategiyasi ($S \times O$)	WO – qayta yoʻnaltirish ($W \times O$)
Urganch va Xiva shaharlarining yaqinligi (S5) hamda infratuzilma investitsiyalari (O1) asosida yagona Urganch–Xiva aglomeratsiyasini shakllantirish; Pitnakdagi mashinasozlik salohiyati (S6) va DXSh mexanizmlari (O6) orqali sanoat-shahar markazlarini rivojlantirish.	Urbanizatsiyaning pastligi (W1, W2) muammosini davlat dasturlari (O2) doirasida tuman markazlarini tayanch shaharlarga aylantirish orqali hal etish; shaharsozlik hujjatlari yetishmasligini (W4) raqamli shaharsozlik (O5) vositalari yordamida bartaraf etish.
ST – himoya strategiyasi ($S \times T$)	WT – minimallashtirish ($W \times T$)
Yuqori aholi zichligi (S3) sharoitida sugʻoriladigan yerlarni saqlash (T2) uchun kompakt va koʻp qavatli qurilishni ragʻbatlantirish; yosh mehnat resurslarini (S3) viloyat shaharlarida band qilish orqali migratsiyani (T3) kamaytirish.	Eskirgan infratuzilma (W5) va suv tanqisligi (T1) xavfini suvni tejaydigan muhandislik tizimlari orqali pasaytirish; tartibsiz kengayish (T5) xavfini shaharsozlik intizomini kuchaytirish orqali oldini olish.

Tahlil natijalariga koʻra, viloyat uchun eng maqbul yoʻnalish SO va WO kombinatsiyalarini birlashtirgan “**tayanch shaharlar orqali polisentrik rivojlanish**” strategiyasidir. Mazkur strategiya bir tomondan Urganch–Xiva aglomeratsiyasining iqtisodiy salohiyatini kuchaytirishni, ikkinchi tomondan esa tuman markazlarini sanoat va xizmatlar sohasiga ixtisoslashgan tayanch shaharlarga aylantirish orqali urbanizatsiya jarayonini butun viloyat boʻylab tekis taqsimlashni nazarda tutadi.

³ Muallif ishlanmasi

⁴ Muallif ishlanmasi

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tahlil quyidagi xulosalarni shakllantirishga imkon berdi. Birinchidan, Xorazm viloyatida urbanizatsiya darajasi 33,0 foizni tashkil etib, respublika ko'rsatkichidan qariyb 18 foiz punkt past va taqqoslangan hududlar orasida eng quyi o'rinda turibdi. Ikkinchidan, 2021–2025-yillarda urbanizatsiya sur'ati koeffitsiyenti 0,93 ga teng bo'lib, qishloq aholisining shahar aholisiga nisbatan tezroq o'sishi natijasida nisbiy deurbanizatsiya kuzatilmoqda. Uchinchidan, urbanizatsiyaning pastligi aholi jon boshiga YaHMning respublika darajasining taxminan 63 foizini tashkil etishi bilan bog'liq bo'lib, aglomeratsiya samaralaridan yetarli foydalanilmayotganini ko'rsatadi. To'rtinchidan, SWOT–TOWS tahlili viloyat uchun “tayanch shaharlar orqali polisentrik rivojlanish” strategiyasi eng samarali yo'nalish ekanini ko'rsatdi.

Olingan natijalar asosida quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

1. Urganch–Xiva aglomeratsiyasini shakllantirish – ikki shahar va ular oralig'idagi hududlar uchun yagona bosh reja ishlab chiqish, ularni tezkor jamoat transporti yo'nalishi bilan bog'lash hamda aglomeratsiya doirasida boshqaruv, ta'lim, sog'liqni saqlash va turizm xizmatlarini ixtisoslashtirish.

2. Tayanch shaharlar tarmog'ini rivojlantirish – Pitnacdagi mashinasozlik klasteri, Hazoraspdagi kimyo va to'qimachilik, Shovotdagi mebel va tekstil loyihalarini tegishli shaharlarning bosh rejalari bilan uyg'unlashtirish, sanoat zonalarini yonida uy-joy va ijtimoiy infratuzilma barpo etish.

3. Shaharsozlik hujjatlari bilan to'liq qamrab olish – viloyatdagi barcha shahar va shaharchalar uchun bosh rejalari, qishloq aholi punktlari uchun master-rejalarni yakunlash hamda yer uchastkalarini xususiyashtirish bo'yicha arizalarni onlayn rejimda ko'rib chiqish tizimini joriy etish.

4. Kompakt va resurstejamkor urbanizatsiya – suv tanqisligi va sug'oriladigan yerlarning cheklanganligini hisobga olib, yangi qurilishlarni mavjud shahar hududlarida zichlashtirish (ko'p qavatli, aralash funksiyali qurilish), suvni tejaydigan muhandislik tizimlarini majburiy talab sifatida belgilash.

5. Infratuzilma investitsiyalarini natija ko'rsatkichlariga bog'lash – yo'l va suv infratuzilmasiga yo'naltirilayotgan mablag'larni urbanizatsiya darajasi, Ku koeffitsiyenti va aholi jon boshiga YaHM kabi maqsadli ko'rsatkichlarga erishish bilan bog'lab, hududlar kesimida monitoring qilish.

6. Urbanizatsiyaning statistik hisobga olish metodologiyasini takomillashtirish – shahar aholisini hisobga olishni xalqaro mezonlarga (aholi zichligi, noqishloq xo'jaligi bandligi, infratuzilma bilan ta'minlanganlik) moslashtirish, bu esa haqiqiy urbanizatsiya darajasini aniqroq baholash imkonini beradi.

7. Turizmga asoslangan urbanizatsiya – Xiva shahri va unga tutash hududlarda servis obyektlari, mehmonxonalar va turistik infratuzilmani rivojlantirish orqali sayyohlarning qolish muddatini uzaytirish hamda xizmatlar sohasida yangi shahar ish o'rinlarini yaratish.

Mazkur takliflarni amalga oshirish Xorazm viloyatida urbanizatsiya jarayonini boshqariladigan va barqaror tus olishiga, aglomeratsiya samaralaridan to'liq foydalanishga, aholi daromadlari va turmush sifatini oshirishga xizmat qiladi. Tadqiqotda taklif etilgan urbanizatsiya sur'ati koeffitsiyenti va tipologik guruhlash usulidan boshqa hududlarda ham urbanizatsiya siyosati samaradorligini baholashda foydalanish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

- Henderson, J. V. (2003). Urbanization and economic development. *Annals of Economics and Finance*, 4, 275–341.
- Glaeser, E. (2011). *Triumph of the city: How our greatest invention makes us richer, smarter, greener, healthier, and happier*. Penguin Press.
- Duranton, G., & Puga, D. (2004). Micro-foundations of urban agglomeration economies. In J. V. Henderson & J.-F. Thisse (Eds.), *Handbook of regional and urban economics* (Vol. 4, pp. 2063–2117). Elsevier. [https://doi.org/10.1016/S1574-0080\(04\)80005-1](https://doi.org/10.1016/S1574-0080(04)80005-1)
- World Bank. (2009). *World development report 2009: Reshaping economic geography*. World Bank.
- United Nations Human Settlements Programme (UN-Habitat). (2022). *World cities report 2022: Envisaging the future of cities*. United Nations Human Settlements Programme.
- Ota-Mirzayev, O., Gentshke, V., Murtazayeva, R., & Saliyev, A. (2002). *O'zbekiston urbanizatsiyasi*.
- Abdullayev, A. G., Amanov, A. K., Yusupov, I. K., & Qutlimuratov, I. A. (2023). Xorazm viloyati iqtisodiyotning o'sish nuqtalari va ularning rivojlanishining iqtisodiy-geografik xususiyatlari. *Экономика u соцуум*, 5-2(108), 9–18.
- Amanov, A. K., & Nazarov, D. M. (2024). Quyi Amudaryo iqtisodiy rayonidagi erkin iqtisodiy zonalar va ularning rivojlanish tendensiyalari. *Экономика u соцуум*, 2(117)-1, 97–101.
- O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 10-yanvardagi “Urbanizatsiya jarayonlarini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida” PF-5623-son Farmoni. <https://lex.uz/docs/4154818>
- Xorazm viloyati statistika boshqarmasi. (n.d.). *Xorazm viloyati statistika boshqarmasi rasmiy veb-sayti*. <https://xorazmstat.uz>

11. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. (n.d.). *O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi rasmiy veb-sayti*. <https://stat.uz>
12. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2026, March 3). *Xorazm viloyatida amalga oshirilayotgan islohotlar natijadorligi yuzasidan yig'ilish*. <https://president.uz>
13. World Bank. (2025, December 15). *Upgraded municipal infrastructure to enhance quality of life for 1 million people across Uzbekistan*. <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2025/12/15/upgraded-municipal-infrastructure-to-enhance-quality-of-life-for-1-million-people-across-uzbekistan>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 9/4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
